

Draagplicht en verrekening van de kosten der huishouding

1. Inleiding.

Het is alweer vijftien jaar geleden dat ter gelegenheid van het tienjarig bestaan van EB, tijdschrift voor scheidingsrecht, een bundel werd uitgebracht onder de naam 'EB Klassiek' waarin onder meer een aantal belangrijke arresten uit het huwelijksvermogensrecht werd besproken. Mij viel de eer te beurt om onder meer het arrest Ter Kuile/Kofman te bespreken dat – kort gezegd – gaat over het achteraf verrekenen van de kosten der huishouding indien een van de echtgenoten jarenlang daaraan meer heeft bijgedragen dan waartoe hij op grond van art. 1:84 lid 1 BW gehouden was. Nu, vijftien jaar later in het kader van een kwart eeuw EB, tijdschrift voor scheidingsrecht, is mij opnieuw gevraagd een bijdrage over de problematiek van de draagplicht en (on)mogelijkheid van verrekening achteraf van de kosten der huishouding te leveren.

Vijftien jaar verder is een forse tijdspanne. Het leek me dan ook voor de hand te liggen om in het kader van het voorliggende lustrum in 2018 de vraag te behandelen welke belangrijke ontwikkelingen het leerstuk van de draagplicht en verrekening van de kosten der huishouding in die vijftien jaar heeft doorgemaakt. Er is inderdaad een aantal belangrijke arresten te bespreken die relevant zijn voor de praktijk en die enkele grenzen stellen aan het (alsnog) verrekenen van de kosten der huishouding bijvoorbeeld in het kader van een echtscheiding. Daarnaast is het van belang om in het jaar dat de wettelijke gemeenschap van goederen is vervangen door een beperkte gemeenschap zich te realiseren dat die wijziging indirect ook de problematiek van de verrekening van de kosten der huishouding raakt.

2. Wat behoort tot de kosten der huishouding?

De vraag wat precies tot de kosten der huishouding in de zin van art. 1:84 BW behoort valt niet steeds tot in detail te beantwoorden. In ieder geval is het begrip 'kosten der huishouding' een ruimer begrip dan het begrip 'kosten van de gewone gang van de huishouding' in art. 1:85 BW dat bepaalt dat ieder der echtgenoten daarvoor hoofdelijk aansprakelijk is. Een gebruikelijke omschrijving van de kosten der huishouding is dat daartoe moet worden gerekend al hetgeen in het huishouden verteerd of verbruikt wordt en hetgeen ten behoeve van het draaiend houden van de huishouding wordt uitgegeven.¹ In ieder geval zullen daartoe behoren de kosten van voeding, kleding alsmede de betaalde huur voor een woning. Minder duidelijk is het antwoord op de vraag wat tot de kosten der huishouding behoort in geval er een eigen woning is van (een van) de echtgenoten. In de afgelopen vijftien jaar (hierna ook te noemen: de

---

¹ Zie daarover Van Mourik & Verstappen, Handboek Nederlands vermogensrecht bij scheiding, algemeen deel A 2014, nr. 3.5, p. 46.

verslagperiode) is over die vraag meer duidelijkheid ontstaan in die zin dat de Hoge Raad heeft beslist dat de rentebetalingen verschuldigd voor de hypothecaire lening die is aangegaan in verband met de verwerving of verbouwing van de echtelijke woning in ieder geval tot de kosten der huishouding moeten worden gerekend.² Daarmee leek duidelijk welke ‘woonkosten’ tot de kosten der huishouding in de zin van art. 1:84 BW dienen te worden gerekend en welke niet. Immers, huur en de rentebetalingen ter zake van de hierboven genoemde hypothecaire geldleningen worden als kosten van de huishouding gekwalificeerd maar de aflossing van een hypothecaire geldlening niet. Men spreekt in dit kader wel van de zogenaamde huuranalogie wat betreft de rentecomponent van een hypothecaire geldlening die is aangegaan voor de verwerving of verbouwing van de echtelijke woning.

Toch was met de beslissing in het arrest Schwanen/Hundscheid II nog niet alles duidelijk wat betreft de vraag welke woonkosten tot de kosten der huishouding moeten worden gerekend zoals bleek uit een later arrest van de Hoge Raad waar het – kort gezegd – ging om de vraag of premiebetalingen op een met de hypothecaire geldlening verbonden spaarpolis (ook wel genoemd: levenhypotheek) wellicht tot de kosten der huishouding dienden te worden gerekend. In dat geval³ ging het om een situatie waarin een nihilbeding in de huwelijksvoorwaarden was overeengekomen op grond waarvan de man jegens de vrouw gehouden was alle kosten van de huishouding voor zijn rekening te nemen. In dat kader had hij gedurende het huwelijk niet alleen de hypothecaire rente betaald maar ook premiebetalingen op een met die hypothecaire geldlening verbonden spaarpolis. Toen het tot een echtscheiding kwam stelde de vrouw dat door inhoud en strekking van het nihilbeding – die mede zou dienen als een ‘verzachting’ van de overigens overeengekomen koude uitsluiting – ook de premiebetalingen op de spaarpolis als kosten der huishouding zouden moeten gelden. Een andere interpretatie zou er volgens de vrouw toe leiden dat zij bij het einde van het huwelijk alsnog met een omvangrijk vorderingsrecht van de man zou worden geconfronteerd waarmee zij – gezien de inhoud, strekking en wijze van uitvoering van het nihilbeding – geen rekening behoefde te houden. De Hoge Raad oordeelde echter anders. Uitdrukkelijk werd door onze hoogste rechter beslist dat zowel aflossingen op een hypothecaire geldlening als premiebetalingen op een met een hypothecaire geldlening verbonden spaarpolis niet tot de kosten der huishouding in de zin van art. 1:84 lid 1 BW kunnen worden gerekend juist omdat met dergelijk soort betalingen beoogd wordt aan vermogensopbouw te doen, te weten het direct of indirect aflossen van de hypothecaire schuld die is aangegaan voor de verkrijging van de echtelijke woning.

---

² Zie HR 27 januari 2006, NJ 2008, 564; m.nt. L.C.A. Verstappen (Schwanen/Hundscheid II).

³ Zie HR 29 juni 2012, LJN BW 9769, NJ 2012, 409.

3. Bruto of netto benadering?

Art. 1: 84 lid 1 BW luidt, voor zover hier relevant, als volgt:

De kosten der huishouding, daaronder begrepen de kosten van verzorging en opvoeding van de kinderen, komen ten laste van het gemene inkomen van de echtgenoten en, voor zover dit ontoereikend is, ten laste van hun eigen inkomens in evenredigheid daarvan;

Reeds lang bestond er onduidelijkheid over de vraag of de hier bedoelde kosten der huishouding zouden moeten worden gedragen naar rato van de bruto-inkomens van de echtgenoten dan wel naar rato van de netto-inkomens. In het verlengde daarvan lag de vraag of belastingschulden geheven naar inkomen en/of vermogen tot de kosten der huishouding behoren of niet. Immers, wanneer men uitgaat van een netto-methode komt men niet toe aan de vraag of belastingschulden behoren tot de kosten der huishouding. In dat geval immers worden belastingschulden eerst voldaan door de echtgenoot die ze verschuldigd is en resteren de netto-inkomens als basis voor de vraag in welke verhouding de kosten der huishouding, exclusief dergelijke belastingschulden, dienen te worden gedragen.

Naar vrijwel algemeen wordt aangenomen, heeft de Hoge Raad in 2010 een arrest gewezen dat hier de richting wijst.⁴ Vooraf plaats ik daarbij de kanttekening dat het hier een arrest van de Belastingkamer van de Hoge Raad betreft dat eigenlijk gaat over de vraag of belastingschulden behoren tot de kosten in het kader van de gewone gang van de huishouding in de zin van art. 1:85 BW. De Hoge Raad oordeelt in genoemd arrest dat belastingschulden *niet* kunnen worden gekwalificeerd als dergelijke kosten aangegaan in het kader van de gewone gang van de huishouding. Vrijwel algemeen wordt er inmiddels vanuit gegaan dat deze lijn ook moet worden doorgetrokken naar de vraag of belastingschulden vallen onder het begrip kosten der huishouding in de zin van art. 1:84 BW. Men gaat er tegenwoordig vanuit dat dit niet het geval is en dat derhalve voor de vraag of de kosten der huishouding in de zin van art. 1:84 lid 1 BW naar rato van bruto- of netto-inkomens moeten worden gedragen in die zin is beslist dat de netto-benadering hier de juiste is.⁵ Zoals de Hoge Raad het in genoemd arrest fraai formuleert moet ervan worden uitgegaan dat betaling van belastingschulden strekt tot voldoening aan wettelijke verplichtingen jegens de overheid (voldoening van belastingschuld), waarna een in beginsel vrij besteedbaar inkomen resteert dat kan worden aangewend voor uiteenlopende doeleinden, al dan niet ten behoeve van de (gewone) gang van de huishouding.

Vanzelfsprekend ligt een en ander anders ten aanzien van belastingen die niet worden geheven naar rato van inkomen en/of vermogen, zoals de

---

⁴ Zie HR 21 mei 2010, ECLI:NL:HR:2010:BL2134.

⁵ Zie daarover: Asser/De Boer, Kolkman & Salomons 1-II-2016, nr. 151.

omzetbelasting. Die belasting is immers verschuldigd in verband met de aanschaf van goederen of de levering van diensten. De verschuldigdheid van omzetbelasting in verband met de aanschaf van die goederen dan wel de levering van die diensten zal dan ook tot de kosten van de huishouding in de zin van art. 1:84 BW moeten worden gerekend mits die goederen of diensten – kort gezegd – worden gebruikt en/of verteerd en/of verleend in verband met het draaiende houden van de huishouding van de betrokken echtgenoten.

4. Mogelijkheid van een vervalbeding betreffende verrekening van de kosten der huishouding?

In de vorige lustrumbundel van EB Klassiek uit 2003 besprak ik het arrest Ter Kuile/Kofman waarin door de Hoge Raad, kort samengevat, werd beslist dat wanneer een echtgenoot voor een veel groter gedeelte in de kosten van de huishouding heeft bijgedragen uit zijn inkomen dan waartoe die echtgenoot op grond van de regel van art. 1:84 lid 1 BW gehouden was, die echtgenoot al spoedig zijn rechten verwerkt om het door hem teveel bijgedragene achteraf te verrekenen met zijn huwelijkspartner. Als vuistregel geldt daarbij dat – mede gelet op het praktische bezwaar dat de benodigde gegevens voor de correcte berekening van de over en weer tussen de echtgenoten verschuldigde bedragen veelal niet meer aanwezig zullen zijn na enige tijd – het in beginsel voor de hand ligt om aan te nemen dat de onderlinge afrekening per het einde van ieder kalenderjaar dient plaats te vinden. In de verslagperiode is er op dit punt een nadere beslissing van de Hoge Raad gekomen over de vraag of partijen zich met succes kunnen beroepen op een in de huwelijkse voorwaarden opgenomen vervalbeding betreffende het – achteraf – niet meer conform de regel van art. 1:84 lid 1 BW kunnen verrekenen van de kosten der huishouding.⁶

In het besliste geval ging het om de situatie dat de huwelijkse voorwaarden bepaalden dat alle kosten van de huishouding zouden worden gedragen en betaald door de man. Daaraan was tevens verbonden een vervalbeding op grond waarvan een eventueel vorderingsrecht jegens die echtgenoot die gehouden was tot het bijdragen⁷ in voormelde kosten zou vervallen per het einde van het kalenderjaar, volgend op het jaar van betaling van die kosten. Aan de vrouw waren in casu grote bedragen geschonken door haar vader op een bankrekening terwijl van die bankrekening steeds de kosten der huishouding waren voldaan. Toen het tot een echtscheiding kwam vorderde de vrouw dat de man die kosten der huishouding over vele jaren van het huwelijk alsnog voor zijn rekening zou nemen op grond van het voormelde beding in de huwelijkse voorwaarden dat hij in beginsel de kosten der huishouding volledig zou dragen. Wat betreft het vervalbeding in de huwelijkse voorwaarden stelde de vrouw, analoog aan de leer van de vervalbedingen ten aanzien van verrekenbedingen in huwelijkse

---

⁶ Zie HR 15 september 2006, LJN AW3044, NJ 2007, 217 m.nt. WMK (Vaders schenking).

⁷ De – afwijkende – draagplicht van de man is gebaseerd op art. 1:84 lid 1 j° lid 3 BW, terwijl het in concreto bijdragen aan de kosten der huishouding de fourneerplicht als bedoeld in art. 1:84 lid 2 betreft.

voorwaarden, dat een beroep op een vervalbeding door een echtgenoot vermoed wordt in strijd te zijn met redelijkheid en billijkheid, tenzij blijkt van – in casu – door de man te stellen en zo nodig te bewijzen bijzondere omstandigheden die een beroep op het beding zouden rechtvaardigen. Deze opvatting van de vrouw over de juridische betekenis van een vervalbeding ten aanzien van de mogelijkheid van het verrekenen van kosten der huishouding conform de leer van vervalbedingen gekoppeld aan periodieke verrekenbedingen in huwelijkse voorwaarden gaat bij de Hoge Raad echter niet op. Onze hoogste rechter overweegt in dit verband:

"Het onderdeel gaat uit van de rechtsopvatting dat de leer van de Hoge Raad ten aanzien van een vervalbeding, verbonden aan een in huwelijkse voorwaarden geregelde verrekening van hetgeen jaarlijks van de zuivere inkomsten van de echtgenoten resteert (rov. 4.3.3 van het hiervoor bedoelde arrest van de Hoge Raad van 19 januari 1996) ook geldt voor een vervalbeding met betrekking tot vorderingsrechten in verband met de in huwelijkse voorwaarden geregelde draagplicht voor de kosten van de huishouding.

De klacht is ongegrond, nu de rechtsopvatting waarvan het onderdeel uitgaat onjuist is. Een beroep op een vervalbeding als in deze zaak aan de orde is niet zonder meer naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar. De echtgenoot of gewezen echtgenoot die zulk een vervalbeding inroept, behoeft dus geen bijzondere omstandigheden te stellen en zo nodig te bewijzen die het beroep op het beding rechtvaardigen. Dat is niet anders in een geval waarin vaststaat dat vergoeding wordt gevorderd van bedragen die integraal besteed zijn aan de kosten van de huishouding."

Men zou zich kunnen afvragen waarom een vervalbeding gekoppeld aan een periodiek verrekenbeding ten aanzien van overgespaarde inkomsten in beginsel vermoed wordt in strijd te zijn met de maatstaven van redelijkheid en billijkheid, tenzij de echtgenoot die zich daarop beroept bijzondere feiten en omstandigheden kan stellen en zo nodig bewijzen die een beroep op het beding rechtvaardigen, terwijl wat betreft een vervalbeding inzake het – achteraf – correct verrekenen van de kosten der huishouding conform de bijdrageplicht van art. 1:84 lid 2 de gewone regels gelden. Een echtgenoot kan zich derhalve in die situatie in beginsel steeds op een dergelijk vervalbeding beroepen. De reden van dit verschil vindt zijn oorsprong enerzijds in heel erg praktische factoren zoals het feit dat in de overgrote meerderheid der huishoudens van een behoorlijke boekhouding van de kosten der huishouding geen enkele sprake is. Er wordt meestal gewoon uitgegeven van de inkomens wat er voor handen is. Het moet dan niet mogelijk zijn dat echtgenoten elkaar jaren later nog gaan bestoken met vorderingen uit hoofde van een – vermeend terechte – reconstructie van hoe die kosten der huishouding al of niet zouden moeten worden gedragen. In de tweede plaats wijs ik op de historische wortels van de hier geschetste opvatting dat het een onzalig idee zou zijn dat bij een gebrek aan administratie de echtgenoten tot in lengte van jaren het rechte trekken van de draagplicht van de kosten der

huishouding op basis van art. 1:84 BW zouden kunnen vorderen en daarmee in vrijwel eindeloze onoplosbare conflicten terecht zouden komen. In dit verband citeer ik graag een passage uit de Handelingen van de Tweede Kamer bij de totstandkoming van het nieuwe boek 1 BW inzake personen- en familierecht waar de heer Versteegh (A.R.P.) het volgende naar voren brengt:⁸

Er zal naar verhouding van de inkomsten worden bijgedragen, maar er staat niet bij, of dit telkens per jaar moet worden verrekend, dan wel of pas bij het einde van het huwelijk een (definitieve) afrekening zal plaatshebben. Ik stel mij voor, dat een dergelijke definitieve afrekening bij het einde van het huwelijk een onmogelijke afrekening zal worden. De vraag, of het in artikel 1.6.4. (het huidige art. 1:84 BW; toevoeging W.H.) gaat over de inkomsten tijdens de gehele duur van het huwelijk dan wel in een bepaald jaar, is daarom van groot belang.

Ik zou ervoor voelen om met zoveel woorden te bepalen, dat per jaar moet worden gerekend, per jaar moet worden nagegaan, hoe het met de inkomsten staat, per jaar moet worden nagegaan of de inkomsten wel toereikend waren en een eventueel tekort over beider vermogen moet worden omgeslagen.

Wanneer dit na jaren nog moet gebeuren, komt er niets meer van terecht. Daarom is ook wel wat te zeggen voor de suggestie uit notariële kring om onderlinge vorderingsrechten tussen echtgenoten, ter zake van het feit, dat een hunner meer heeft voldaan dan met zijn aandeel in overeenstemming is, na een betrekkelijk korte tijd te doen vervallen. Of die betrekkelijk korte tijd nu wordt gesteld op 1 of 3 jaar is mij vrij onverschillig, doch voor de gedachte als zodanig kan ik wel voelen.

Het laatste deel van de hierboven uit de Parlementaire Geschiedenis van boek 1 BW geciteerde passage laat zien dat er weinig nieuws onder de zon is. Reeds in de jaren '50 werd bij de behandeling in de Tweede Kamer van het nieuwe Boek 1 BW door het kamerlid Versteegh veel begrip uitgesproken voor mogelijke vervalbedingen in huwelijkse voorwaarden ten aanzien van het – achteraf – verrekenen van de kosten der huishouding. In het arrest van 15 september 2006 heeft de Hoge Raad deze praktijk uiteindelijk gesanctioneerd in die zin dat niets aan een beroep op een vervalbeding gekoppeld aan een alsnog correct verrekenen van de kosten der huishouding in de weg staat. Slechts bij zeer bijzondere omstandigheden die gesteld en bewezen moeten worden door de echtgenoot die zich niet op het vervalbeding beroept, is denkbaar dat het beroep op het vervalbeding bij uitzondering in strijd met de maatstaven van redelijkheid en billijkheid wordt geoordeeld.

5. De schaduw van de nieuwe beperkte gemeenschap van goederen op de regeling van de draagplicht van de kosten der huishouding.

Juist in het lustrumjaar van EB, tijdschrift voor Scheidingsrecht is de nieuwe beperkte gemeenschap van goederen per 1 januari 2018 in werking getreden. Men zou zich af kunnen vragen wat de gewijzigde titel 1.7 inzake de beperkte

---

⁸ Zie Handelingen II, Parlementaire Geschiedenis boek 1, p. 246/247.

gemeenschap van goederen te doen heeft met een onderwerp uit titel 1.6 inzake de draag- en fourneerplicht van de kosten der huishouding en daaraan wil ik graag een enkel woord wijden.

Bij de wettelijke algemene gemeenschap van goederen zoals wij die tot 1 januari 2018 kenden waren er in beginsel bijna geen privéschulden aan te wijzen. Bij dergelijke schulden ging het – afgezien van de niet veel voorkomende categorie bijzondere schulden als bedoeld in art. 1:94 lid 5 sub b BW⁹ – eigenlijk slechts om schulden die specifiek gemaakt waren ter zake van onder een uitsluitingsclausule verkregen goederen. Nu wij met ingang van 1 januari 2018 met een beperkte gemeenschap van goederen te maken hebben, zullen er ook (veel) meer privéschulden zijn. Ik geef daarvan een enkel eenvoudig voorbeeld. Gesteld dat een in januari 2018 gehuwde man een huis ten huwelijk aanbrengt dat in de loop van 2018 een forse dakreparatie nodig heeft tegen lekkages dan is de desbetreffende schuld nu hij ziet op een privégoed ook een privéschuld. Tevens zullen de kosten van dakreparaties kunnen worden gekwalificeerd als kosten der huishouding omdat ze immers worden gemaakt ten behoeve van het draaiende houden van die huishouding te weten het hebben van een goed functionerend dak boven de hoofden van het desbetreffende gezin. De vraag die nu rijst is hoe de regeling van de draagplicht van de kosten der huishouding uit art. 1:84 BW zich verhoudt tot de draagplicht ter zake van privé- respectievelijk gemeenschapsschulden zoals vormgegeven in art. 1:96 leden 4 en 5 zoals die luiden sedert 1 januari 2018.

Kort geschetst komt de regeling van de draagplicht van de gemeenschaps- respectievelijk privéschulden erop neer dat gemeenschapsschulden moeten worden gedragen door de echtgenoten tezamen ieder voor de helft,¹⁰ terwijl privéschulden moeten worden gedragen door de echtgenoten in privé. Kortom, de regels van art. 1:96 leden 4 en 5 en de regel van art. 1:84 BW lijken niet goed met elkaar te sporen met name in het geval dat de vrouw in het hierboven gegeven voorbeeld als enige een inkomen heeft terwijl de man niet of nauwelijks inkomen heeft. Enerzijds wijst art. 1:84 BW dan in de richting van een volledige draagplicht van de vrouw voor de hier geschetste reparatiekosten. Anderzijds stelt art. 1:96 lid 5 BW dat wanneer deze privéschuld van de man uit de goederen van de gemeenschap zouden worden voldaan de gemeenschap een vergoedingsrecht heeft jegens de man in privé. Ik denk dat het meest eenvoudig is om ervan uit te gaan dat de regeling inzake de kosten der huishouding een lex specialis is ten opzichte van de meer algemene regeling van de draagplicht van schulden in art. 1:96 BW althans wat betreft in de beperkte gemeenschap van goederen gehuwde echtgenoten. Daarmee zou de regel van art. 1:84 BW voorgaan. Er is echter ook wel anders verdedigd in die zin dat art. 1:87 lid 4 tweede zin volgens de Parlementaire Geschiedenis er aan in de weg zou staan dat het vergoedingsrecht van art. 1:96 BW in geval van huishoudelijke kosten

---

⁹ Deze laat ik hier onbesproken.

¹⁰ Zie daarover art. 1:100 lid 1 BW.

met zich mee zou brengen dat de hier bedoelde privéschuld van de man indien hij uit de gemeenschap wordt betaald tot een vergoedingsrecht voor de gemeenschap zou leiden. Ik verwijst in dit verband naar het uitvoerige artikel van T.H. Beumers en E. Cornelissen in een recente bundel van *Ars Aequi* uit 2016 dat uitvoerig op deze materie ingaat.¹¹

6. Conclusie.

In de periode sedert het verschijnen van de vorige bundel van *EB Klassiek* uit 2003 is een aantal belangrijke arresten door de Hoge Raad gewezen wat betreft de vraag hoe moet worden omgegaan met de verrekening van en de bijdrage in de kosten der huishouding op grond van het bepaalde in art. 1:84 BW. Een aantal witte plekken op de landkaart van die materie is ingevuld zoals een nadere invulling van wat er tot de kosten der huishouding in de zin van art. 1:84 BW behoort, of daarbij een bruto- dan wel netto-benadering moet worden gehanteerd en of er een vervalbeding kan worden opgenomen ter zake van achteraf volgens de juiste maatstaf te verrekenen kosten der huishouding.

Daarnaast is geconstateerd dat de in 2018 ingevoerde beperkte gemeenschap van goederen ook een schaduw werpt over de vraag hoe de regeling van de draag- en fourneerplicht van de kosten der huishouding de zin van art. 1:84 BW zich verhoudt tot de draagplicht van gemeenschaps- respectievelijk privéschulden op grond van art. 1:96 leden 4 en 5 BW zoals die sedert 1 januari 2018 luiden. Aangezien er door de invoering van de beperkte gemeenschap veel meer privéschulden dan onder de oude wettelijke gemeenschap van goederen zijn, rijst de vraag of privéschulden die tevens vallen te kwalificeren als kosten der huishouding conform de regeling van art. 1:84 BW moeten worden gedragen dan wel conform de regeling van art. 1:96 leden 4 en 5 BW zoals hiervoor sub 5 besproken.

W.G. Huijgen

---

¹¹ Zie hierover T.H. Beumers en E. Cornelissen, *De verhouding tussen de kosten van de huishouding en privéschulden, vijftig weeffouten in het BW*, *Ars Equi* bundel 2017, p. 19 e.v.